

ՊԱՏԿԵՐ

ՀԱՆԴԵՍ ԿԻՍԱՄՍԵԱՅ

ՀԻՆԳԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻԻ 23

15 Մարտ 1895

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍ

ՏՊԱՐԱՆ

ՃԻՎԷԼԵԿԵԱՆ

Պատվը Այն ճատտէսի Թիւ 29

1859

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

1. Վարդապետության ԺԲ. Առաքելոց — Ս. Վ. Ն.
2. Պղատոնի երազն — Ս. Վ. Ն.
3. Հացն —
4. Մանր գիտելիք — Յ. Աբեհն Ալան
5. ՎԱՐԲ Ս. ՄՈՆԻԲԱՅԻ — ՅՈՎՀ. Վ. Աբեհն:

Պ Ա Տ Կ Ե Ր

Հ Ա Ն Դ Ե Ս Կ Ի Ս Ա Մ Ս Ե Ա Յ

Հինգերորդ Տարի

թիւ 23

15 Մարտ 1895

ՎԱՐԴԱՊԵՏՈՒԹԻՒՆ ԺԲ. ԱՌԱՔԵԼՈՑ

ԿԱՄ

ՎԱՐԴԱՊԵՏՈՒԹԻՒՆ ՏԵԱՌՆ

ԵՐԿՈՏԱՍԱՆ ԱՌԱՔԵԼՈՎՔ Դ ԶԵԹԱՆՈՍՍ

Շարունակութիւն (7)

Դ. 1. Որդեակ իմ, փախիր յամենայն չարէ եւ յամենայն ստուերէ նորա:

2. Մի՛ լինիցիս ցասկոտ, զի ցասունն ածէ 'ի սպանութիւն:

3. Մի՛ նախանձոտ, մի՛ կազեցօղ, եւ մի՛ յախուռն. զի այս ամենայն մայր է սպանութեանց:

4. Որդեակ իմ, մի՛ լինիր ցանկացօղ, զի ցանկութիւն ածէ 'ի պոռնկութիւն:

(7) Տէ՛ Պարիէր Ե. Դարէ Բէ՛ 22:

Դ. Կը պատուիրէ բարկութենէ՝ ցանկութենէ՝ հմայութենէ՝ 'ի ստոյ՝ 'ի հայնոյութենէ 'ի բաց կալ, հեգութեան՝ քաղցրութեան յորդոր կուտայ, զի առանց Աստուծոյ ոչ ինչ կը լինի:

1. Որդեակ իմ, նոր Կտակաց մեջ ստեպ կը տեսնեմք. առ Տիմոթէոս (Ա. Ա. 2) կը գրէ Պաւղոս, «Տէ՛նիւնայ ԴԴԴԴ ԴԴԴԴ», առ Տիմոթէոս (Ա. 4), «Տէ՛նիւնայ ԴԴԴԴ ԴԴԴԴ», առ Փիլիմոն (10): Որդեակ իմ, Դ՛ Կտակէ 'ի ԴԴԴԴ Տէ՛նիւնայ Եբր. ԺԲ, 5:

5. Մի՛ խեղկատակ, եւ մի՛ բարձրահայեաց, զի այս ամենայն մայր է շնութեանց։

6. Որդեակ իմ, մի՛ լինիր հաւսողէտ, զի առաջնորդէ՛ի կըռապաշտութիւն։

7. Մի՛ կախարդ, մի՛ դէտ, մի՛ սրբարար, եւ մի՛ կամեցիս տեսանել զայն, զի այս ամենայն կռապաշտութիւնս ծնանի։

8. Որդեակ իմ, մի՛ լինիր ստախօս, զի ՚ի զողութիւն տանի ստութիւն։

9. Մի՛ արծաթասէր, մի՛ սնապարծ, զի ամենայն այս ծնանի զողութիւն։

10. Որդեակ իմ, մի՛ լինիր քրթմնջօղ զի ՚ի հայհոյութիւն ամէ։

11. Մի՛ յանդուգն, մի՛ չարակամ, զի մայր է այս ամենայն հայհոյութեանց։

12. Այլ հեղ լեր, զի հեղք ժառանգեսցեն զերկիր։

13. Լեր երկայնամիտ եւ ողորմած եւ անմեղ, եւ հանդարտ եւ բարի, եւ երկիւղիւ հանապաղ զբանս՝ զոր լուար։

14. Մի՛ բարձրացուսցես զքեզ եւ մի՛ տացես յանձն քո զօրութիւն։

5. Խեղկատակ, բարձրահայեաց եւայլն, առաջինն լեզուի ջարուքիւն, երկրորդն՝ աջաց. Մարկոսի մեջ (Ե, 20-23) Փրկիչն մեր համբերով սրտե ելած ջարուքիւնքն՝ չարահայեացն կը յիշատակէ այլոց հետ։ Դարձեալ Պետրոսի Բ. Բ. 14 կը կարդամք, Աչառնի հանգոյնս պահեաց. ճիշդ Վարդապետարանիս մտօք։

6. 7. Չորս բառեր ունիմք. Հաւատք, Կախարդ, Դէտ, Սրբարար. առաջինն հաւատքն է. երկրորդն՝ դէտն, երրորդն՝ սրբարարն՝ հաւատքէն, չորրորդն՝ սրբօրէիէն, հաւատքէ մարդոց, անցուցանելով ընդ բոց. որով Բոցանէր. չորսին յիշատակն ալ բունիմք Նոր Կտակաց մեջ. կռապաշտութեան գործեր ըլլալով՝ կ'արգիլուին։

10. Այս տեղ ախտից հետեւանքն կ'ամփոփի, հինգ տուներու բաժնուած հինգ ախտք. Սպանութիւն. Շնութիւն. Կռապաշտութիւն. Գողութիւն. Հայհոյութիւն։

12. Հեղ լէր, եւայլն. Մատթէի (Ե. 5—13) նոյն պատգամն կը կարդամք։

14. 15. Եբրայական տողերէ ձեւացած է, Առական գրքին բանաստեղծական քրքիւն ունի։

15. Մի կցեսցի անձն քո ընդ ամբարտաւանս, այլ ընդ արդարս եւ ընդ խոնարհս զնասցես:

16. Զհասեալս քեզ զյաջողութիւնս ընկալցիս 'ի բարիս, գիտացեալ զի ոչ խնչ է առանց Աստուծոյ:

Դ. 1. Որդեակ իմ, զխօսողն քեզ զբանն Աստուծոյ՝ յիշեսցես զցայգ եւ զցերեկ, պատուեսցես զնա որպէս զՏէր. զի ուր տէրութիւնն խօսի՝ անդէն է Տէրն:

2. Խնդրեսցես հանապազօր զերեսս օրբոց՝ զի հանգիցես 'ի բանս նոցա:

16. Զյաջողութեան, այս բառն Պաւղոս բանի մը տեղ կը գործածէ. Ա. Կորնթ. ԺԲ. 6. Եթէ բռնէ՜ յաջողութեան է՝ այլ Աստուծոյ նոյն է. որ յաջողութեան յաջողութիւն: Դարձեալ նոյն տեղ (10) Այլա՜ յաջողութեան. Աստուածային գերբնական ազդեցութեան պատշաճեցուցած է Առաքեալս այս բառն. ինչպէս կը տեսնուի Եփես. Ա. 19:

Դ. Գլխոյ 1 եւ 2 համարն՝ Բրիստոնէին առ երիցունս՝ իր վարդապետս՝ ունեցած պարտքն կը գծէ: 3 եւ 4. Խաղաղութիւն եւ արդարութիւն կը քարոզէ: 6 եւ...9, Բրիստոնէին առ աղքատս պարտքն: 10 եւ...14, Հօր եւ տիրոջ պարտքն առ որդիս եւ առ ծառայս: 15 եւ 16, Յանձն առած տերունի պատուիրանն խղճի մտօք պահպանել, եւ 'ի ժողովս եղբարց խոստովանել մեղքերն:

17. Կենաց ճանապարհն այս է:

1. Զխօսողն. համաձայն է Վարդապետ ին, որ Մատենական ԺԱ, 2, համարին մէջ կը տեսնուի. Մատթ. Ժ. 40, Փրկիչն առ Առաքեալս խօսելով կ'ըսէ. Որ ընդունի շնչի՜ զի՜ ընդունի. Աստե՛ն վարդապետարանս կը յիշեցունէ կերպով իւր Պաւղոսի առ Եբրայեցիս ԺԳ գլ. համար 7. Յիշեցէ՜ զարարեալս յե՛ր՝ որ խօսեցան յե՛ր շնչն Աստուծոյ. դարձեալ Հռովմ ԺԲ, 7. Եթէ որ ուսուցանէ՜ ըստ Վարդապետութեանն: — Որդե՛ս զՏէր. այսինքն՝ Աստուծոյ բանն խօսողին այսչափ մեծ պատիւ՝ առաքելութեան պաշտօնէն է. Զի որ տէրութեան, այսինքն՝ Տէրն խօսի. վասն զի 'ի պաշտօնէին Տէրն ինքնին ներկայ է:

2. Մեքոյ. այսինքն Բրիստոնէից, մկրտելոց. այսպէս կը կոչէ նաեւ Ժ գլուխ, 13: Ուստի կը պատուիրէ ոչ մկրտելոց՝ յաճախել առ Բրիստոնէայս եւ լսել անոնց խօսքն: Հանապազօր

3. Մի ցանկանայցես հերձուածոյ, խաղաղացուցես զկռուօղս:

4. Դատեսցիս արգար, մի առնուցուս ակն յանցուցելոյ
ի կշտամբել:

5. Մի երկմտիցես՝ եթէ լինիցի թէ ոչ:

6. Մի լիցիս յօժար յառնուլդ ձեռք եւ ՚ի տալդ կարկամ:

7. Յորժամ ՚ի քոց ձեռաց իցէ՝ զքաւութիւն մեղաց քոց
տաղես:

8. Մի յերկուասցիս ՚ի տալ, եւ մի ՚ի տալդ քրթննջիցես.
այլ ծանիցես զառատ վարձահատոյցն փոխարինին եթէ ով է:

համագօր է «Կէ» իմաստին: 2. հանգիշէս. Ս. Պողիկարսոս առ.
Փիլիպպեցիս քղքոյն մեջ 2. կը պատուիրէ երիցանց՝ այցելել
հաւատացելոց ՚ի տունս նոցա եւ վարժել զնոսա ՚ի գործս ու-
ղորմութեան. աստ վարդապետարանս առ. ոչ մկրտեայս կը
պատուիրէ երբայ առ. Գրիստոնեայս եւ կրթիլ ՚ի հաւատս:

3. Մի՛ ցանկանայցէս. Եկեղեցական կանոնք, Առաքելական
Սահմանք, Բառնաբայ ասացեալ քուդրն՝ ժ՛ «բացէ» կ'ըսեն.
այսու. վարդապետարանս ուղղելու. խնդիր չկրնար ծագիլ, վա-
սըն զի ոչ միայն գործն՝ այլ եւ հերձուածոյ խորհուրդն կ'ար-
գելու:

4. Մի՛ առնուցուս ակն. Ազատութիւնն կը դատապարտէ. այս-
ինքն՝ ոչ քե արդարութեան՝ այլ մարդոց աստիճանին ուշ դը-
նելն: Առաք. Ա. Տիմ. Ե. 21. 2. զայս պահանջես առանց յոր-
հանութեան. ժ՛ էնչ առնել ազատութիւն: Հռովմ Բ. 11. 2. «էնչ-
առնութիւն առանց Աստուծոյ» Նոյնպէս Եփես. 2. 9. Կորոս. Գ. 25.

5. Մի՛ երկմտիցէս. Եկեղեցական կանոնաց ԺԳ, 2, Առա-
քելական Սահմանաց է գիրք ԺԱ, 1, այս յիշատակեալ խօս-
քերէն վերջ կը յաւելուն՝ յաղօթս. եւ ապա կը յարեն, 2. «-
այ Տէր ցԳեորոս ապառազաւոր շնորհէր երկմտելու: վարդապե-
տարանիս գործածածն առհասարակ է, եւ ոչ որոշեալ: Երկմտի
կրկին անգամ գործածուած է Նոր Կտակարանաց մեջ: Յակոբ.
Ա. 8. 2. այր երկմտ առանց հասարակութեան է յոմեայն ճանապար-
հ» էր: Նոյնպէս Դ. 8. անդ:

6. Մի՛ լիցիս, եւայլն: Սիրաք, Գ. 36:

7. Յորժամ ՚ի քոց ձեռաց, եւայլն: Որպէս զի ողորմութիւնն
աւելի օգտակար ըլլայ եւ ՚ի քառութիւն՝ պետք է որ քրտանց
արդիւնքն ըլլայ: Տես Գիրք է. Առաքելական Սահմանաց ԺԲ, 1.
Նոյնպէս Գործոց Ի, 33 — 36:

9. Մի՛ զանցանիցես զկարօտելով, այլ բաշխեսցես զամենայն եղբոր քում եւ մի՛ անձին ինչ ասիցես լինել. զի եթէ յանմահականին հաղորդ էք՝ որչափ եւս 'ի մահականիս:

10. Մի՛ վերացուցես զձեռն քո յուստերէ քումմէ եւ 'ի դստերէ, այլ 'ի մատաղ տիոց ուսուցես երկիւղիւ Աստուծոյ:

11. Մի՛ հրամայեսցես ծառայի քում եւ աղանոյ՝ որոց 'ի նոյն Աստուած յուսան՝ 'ի զառնութեան քում. զի մի՛ գուցէ ոչ երկիցեն յերկաքանչիւրոցդ Աստուծոյ:

12. Զի ոչ եկն կոչել ըստ կերպարանաց՝ այլ առ որս Հոգին էր սահմանեալ:

9. Եբբայ, Սբբայ, Բրիտանի, Բիւրայ. 'ի Բրիտանո Յիսուս մկրտեալներն յայտնելու. համար այս բառերն կը գործածէ վարդապետարանս. Գործոց Բ. 42—47 Հաւատացելոց վիճակն կը բացատրէ. Ունէն զաւանդելն ինչ հասարակաց: Եւ զարացուածս եւ զնշ զաւանդելն, եւ բաշխելն զայն առնելոյն՝ ուս զիստը պիտոյ ինչ լինել: Անդ Գ. 32. Ոչ ոք 'ի նոյննէ տէր զնշից իւրոց թէ իւր իցէ. այլ էր նոյն առնելն ինչ հասարակաց: Համեմատե Գործոց շարունակութիւնն եւ Ե. 1—11: Վերջին հատուածին հետ կշռե վարդապետարանիս Ա. գլ. 10—14:

10. Մի՛ վերացուցես, եւայլն. Դիւլ շէն ոգ միայն օրհնէլ այլ նաեւ պահպանէլ, պաշտպանէլ կը նշանակէ. Ընդհակառակն՝ վերացուցանել կամ բռնաւ շէնն՝ անպաշտպան բողոք: Իսկ աստե՛ն տուեալ պատուներն՝ համաձայն է Առաքելոյն առ. Եփես. 2. 7—9 համարոյն. Իսկ գրութեան կերպէն յայտնի է՝ որ գաղափարումն չէ այս 'ի յիշելոյն:

12. Զի ոչ եկն ինչէլ, եւայլն. Արդոյն Աստուծոյ մարդեղութիւնն եւ առհասարակ հեթանոսաց 'ի հաւատս կոչումն՝ կը գրէ այսու, եւ ոչ ըստ իւրաքանչեւ. նախկին համարոյն Աստուծոյ բառին՝ այս համարիս հետ կապուած ըլլալն յայտնի է. այնպէս զի աստե՛ն Աստուծոյ ոչ եկն ինչէլ, եւայլն, զՅիսուս յայտնապէս Աստուած կոչել է. որով կը հետեւի՝ թէ յաջորդ հոգի բառն՝ ոգ թէ աստուածային բնութեան այլ երրորդ անձին կոչումն է:

Սահմանեալ, ինչպէս Մատթ. Ի, 23, Այլ որոց պատեալ է 'ի Հօրէ Իմի: Վարդապետարանիս իմաստն նման է Յովնանոյ. 2. 44 ըսածին. Ոչ ոք չիտէ քաւ առ իս, եթէ ոչ Հայր Իմ որ առա-

13. Եւ դուք ծառայք՝ հնազանդեցարուք տեարց ձերոց որպէս պատկերի Աստուծոյ, ակնածութեամբ եւ երկրելիւ։

14. Ատեսցես զամենայն կեղծաւորութիւն, եւ որ ինչ ոչ հաճոյ Տեառն։

15. Մի թողցես զպատուիրանս Տեառն, այլ պահեսցես զոր ընկալար, եւ մի հատցես, եւ մի յաւելցես։

16. Յեկեղեցւոջ խոստովան լիցիս զյանցանս քո, եւ մի մերձեցիս յաղօթս քո խղճիւ չարաւ։

17. Այս է ճանապարհն կենաց։

Ե. 1. Եւ մահու ճանապարհ այս է. նախ չար է ամենայն եւ լի անիծիւք։

Ինչն զի՝ յբնացէ ըստ Այսպէս կոչումն Հօր՝ եւ կատարումն Հոգւոյն կ'ընծայուի։

13. Որպէս պարկերի Աստուծոյ, Հոռմ. ԺԳ, 1, 2, ուստի է իշխանութեան, եւնէ ուստի Աստուծոյ, Այստեղեցես որ հաւատակ իշխանութեանն՝ Աստուծոյ հրամանին հաւատակ իշխ. Դարձեալ այլուր։

15. Զոր ընկալար. տես Փիլիպ. Գ. 9. Զոր ուստիսն է ընկալարն է լուսնի և արեւի յեւ. դարձեալ Կողոս. Բ. 6. Արդ, որպէս ընկալարն զՔրիստոս Յիսուս զՏէր, նոյնն գնացէ՛ք. Մի՛ հաւացես և մի յաւելցես. Կենաց ճանապարհին պատուիրանաց ծայրն հասած լինելով՝ առ ոչ մկրտեալս կ'երեսի քե կը կրկնէ գաւեստիսն. Տես Բ. Օրենք։

16. Յեկեղեցւոջ, եղբարց ժողովն եւ եւ ոչ ժողովարանն, այսպէս իմացիր միշտ Նոր Կտակարանին գործածութիւնն. Մի՛ Քրիստոսն յաղօթիս, հնար եւ աղօթատեղին համարել. ինչպէս Գործ. ԺԶ, 13։

17. Ժառանգարն. Ոչ մկրտեալք այս ճանապարհին մեզ մղուցնել պիտի խոստանային. Գործոց ԺԸ, 25, Ապեղեալ համար կ'ըսէ. Սա էր արեւելացեալ ճանապարհին Տեառն և Երայր հոգւով։

Ժառանգարն Տեառն, Աստուծոյ, Կենաց, իշխանութեան տես Անդ, Բ, 28. ԺԶ, 17, եւայլն։

Ե. Կրկին մասամբ մահուան ճանապարհին վրայ կը խօսի 1—2 ամպարշտութիւնքն. 3—5 մահացու հետեւութիւնքն։

1. Անիծիւք. Բարեբանութեան եւ Բարեբանութեան ընդդիմադիրն եւ իսկ օրհնութեան հակառակն. Յակոբոս Գ, 10 Նոյն

2. Սպանութիւնք, չնութիւնք, ցանկութիւնք, պոռնկութիւնք, զոդութիւնք, կռապաշտութիւնք, մոգութիւնք, դեղատութիւնք, յախշապետութիւնք, սուտ վկայութիւնք, կեղծաւորութիւնք, խաբէութիւն, նենգութիւն, հպարտութիւն, չարութիւն, յանդգնութիւն, ազահութիւն, խեղկատակութիւն, նախանձ, ամբարշաւաճութիւն, բարձրամտութիւն, ամբարտաւանութիւն:

3. Հալածիչք բարեաց, ատեցողք ճշմարտութեան, սիրողք ստութեան, անդիտողք վարձուցն արդարութեան, անկցորդք բարեաց եւ արդարութեան զատաստանին, անքունք ոչ 'ի բարին այլ 'ի չարն:

Երկնէ՛մ զոքն եւ զհայր, եւ նո՛վաւ անթանձ՛մ զմարդիկ . . . 'ի նո՛ն բերանայ ելանէն Երկնո՛ւնէն՝ եւ անթա՛:

2. Սպանութիւնք, եւ այլն. քսաներկու ճարտիւնք են. զմանա յայսցանէ Բ եւ Գ գլխոց մէջ յիշեց անգամ մը. Յիշատակեալ ախտից ոմանք ազգականք են իրարու, զորօր. Կեղծատրունէն, նենգութիւն, խաբէութիւն. ոմանք ընդհանուր առմամբ կոչուած են, ինչպէս շարութիւն, որ է զհաշիւ զաւել յայնչ. տես եփես. Գ. 31 ուր այսպէս կը թուէ Առաքեալն. Ամենայն դաւանութիւն եւ բարկութիւն եւ սրտմտութիւն եւ աղաղակ եւ հայհոյութիւն բարեցի 'ի յենչ Ժեմայն շարութեան հանդէ՛ք: Ինչպէս Բ. գլխոյն մէջ տեսանք՝ նոյն է աստե՛ն Ժգութիւն եւ դեղատութիւն գոռգուած են իրարու. գրեթէ նոյն է իմաստնին, սակայն առաջինն աւելի ընդարձակ է մտօք եւ մօտ կռապաշտութեան: Պառտի ժամանակ սոյն ախտական բացատրութեանց ինչ իմաստ ունենալն լաւ ըմբռնելու համար՝ կրնանք վերոյիշեալ հատուածներն բաղդատել Մատթի ԺԵ, 19 համարէն աւելի՝ Մարկոսի Է, 21... հատուածին հետ: Տես Հռոմ. Բ. 29—31. Ա. Կորն. 2. 9. 10. Գաղ. Ե. 19—21. Խելչաբանութիւն՝ զազբաբանութիւնն է. Կորն. Գ. 8:

3. Հալածիչք. Այս տան սկիզբն կրնանք անելցունել Երեւոյր բառն՝ իբր առաջին տան Նախ բառին յաջորդութիւն. սակայն կրնամք նաեւ իբր խօսքին սկզբնաբանն համարել զայն, ինչպէս կը տեսնեմք Հռոմ. քղթոյն Ա. 8. Նախ քահանա՛ զԱստուծոյ իմոյ. նոյնպէս Ա. Կորն. ԺԱ. 18. Նախ՝ յորժամ 'ի Ժ լայր ժողովեցէ՛: Սերօյտ արտութիւն եւ յաջորդ տան մէջ ընդհանայնաբար կռապաշտութեան ակնարկութիւն են: Հռոմ. Ա. 25. Որք քիտանակեցին

4. Յորոց 'ի բացէ հեղութիւն եւ համբերութիւն, ընդունայնասէրք, վրիժագործք, անողորմք աղքատին, անաղերսք զըրկելոյն, անծանօթք արարողին իւրեանց, սպանիչք որդւոց, ապականիչք ստեղծուածոյն Աստուծոյ, խոտորեալք 'ի կարօտելոյն, նեղելոյն զրկիչք, մխիթարիչք մեծատանց, դատաւորք անօրէնք տնանկաց, ամենամեղք:

5. Ապրեցարուք, որդեակք, յամենայնէ աստի յայսմանէ:

Ձ. 1. Զգոյշ լեր՝ մի՛ ոք զքեզ խոտորեցուցէ 'ի ճանապարհէ աստի վարդապետութեան, զի քան զԱստուած արտաքոյ ուսուցէ զքեզ:

Հիմարութեան Աստուծոյ ընդ որոնցն: Բ. Թեաւղ. Բ. 11. Փօխանէ՛ զի ընդ զհիմարութեան ոչ ընկաւն զի ապրեցին, . . . աստեացէ նոցա Աստուած աղբեցութեան մալրութեան հասարակ նոցա որոնցն: Իմաստեմ բնաւ չի յայտ՝ քե՛ 'ի Հրէից եկողներուն երբ 'ի հեքանոսաց կը խօսի այսպէս: Պատուս Հոռոմ Բ. 1. Հեքանոսաց հաւասար 'ի մեղս կը համարի զՀրեայն:

4. Անշուշտ, մեղսալից բնութիւնն կը յայտնէ. Վերաբերեալք քեզնորքն տկարութիւնն:

5. Աղբեցարուք. այս շտապողական ճեռովն կ'երեւի քե մըկրտութեան ակնարկութիւնն կ'ընէ. զոր է գլխոյն մեջ կը յիշատակէ. արդէն իսկ Ձ գլխոյն պարտականութիւնն միջանկեալ խօսք է: Հոռոմ. Է. 24, 25. Ը 1, 2, Առաքեալն յանձնի իւրում կը պատկերէ մեղսապարտ մարդկութիւնն եւ արդարացեալն, եւ շնորհ կը մատուցանէ Աստուծոյ զի ոչ ըստ մարմնոյ՝ այլ ըստ հոգւոյ կ'ընթանայ:

Վարդապետութեանս կենաց եւ Մահու ճանապարհն յԱռաքելոյ անտի կը կոչի՝ Հոգւոյ եւ մարմնոյ օրէնք, Մեղաց եւ մահաւ օրէնք: Հոռովմ. Է. 22. Հաճեալ է՛ ընդ օրէնն Աստուծոյ ըստ շերտի մարդոյն, քոյց Կենեմէ՛ այլ օրէնս յանդամ ի՛մ, զիեալ հաշտեալ օրէնաց մարց իմոց, եւ գերեալ զի օրէնքն Վերաց . . . : Ը. 1. 2. Անդ. Ձի օրէնք հոգւոյն կենաց 'ի Քրիստոս Յիսուս աղաբեցին զի օրէնաց Վերաց մահաւ: Նոյն աղբեցացանէլ բառն զործածուած է յԱռաքելոյն. Անդ. Այր Վերապաշտեալ է՛ եւ, ո՛վ աղբեցացէ զի 'ի մարմնոյ աստի մահաւ:

Ձ. Վարդապետութեան շաւիղն յաստեածոսստ է. ուստի՝

2. Զի թէ կարացես բառնալ զլուծ ամենայն՝ Տեառն՝ եւ զիցիս կատարեալ. եւ եթէ ոչ կարացես՝ արա զոր կարեան.

3. Եւ վասն կերակրոյ՝ բարձ զոր կարեան.

4. Այլ 'ի զոհելոյ կոոյն զգուշասջիր յոյժ, վասն զի պաշտօն է աստուածոց մեռելոց:

1. որք 'ի հաւատս Քրիստոսի կը դիմեն՝ զգոյշ կենան 'ի մոլորեցուցչաց. 2. որ կատարեալն է՝ Տեառն յուծը կը բառնայ ամենայնիւ. 3—4. վասն կերակրոց:

1. *Ստորագրեալ*. աստ կ'երեւի բէ քրիստոնեական սովորութեանց վրայ կը խօսի, մինչ վարդապետարանիս ԺԱ, 2, համարովն՝ նման յիշատակութիւն կ'ընէ հաւատոց եւ վարդապետութեան նկատմամբ:

2. *Զլուծ ամենայն*. Ա. գլխէն մինչեւ Ն՝ վարդապետութիւնքն *Լուծ* կը կոչուին, ինչպէս Մատթէի մէջ (ԺԱ, 29) Քրիստոսի օրէնքն կ'ըստի *Լուծ*. *Դի Լուծ է՝ Կարեան* իսկ *Կարեան*՝ կատարելութեան իմաստիւ. *Եւ զիցիս կատարեալ*. տես Մատթ. ԺԹ, 16—18, 21: Որով Փրկիչն առ ինքն հարցանողին՝ նախ պատուիրանն կ'աւանդէ, եւ ապա կը յարէ խորհուրդն՝ *Եթէ կատարեալ լինել՝ երբեք չառնես զոր սանիս եւ որոր աղագորաց*: Նոյնպէս կը տեսնեմք վարդապետարանիս Ա. 4, 5. Դ. 8. Որով այս *Կատարեալ* բառն եւ նախկին *Կարեան* *Լուծ*ն ըստ վերոյիշելոյն կամաւոր աղքատութեան յիշատակութիւնք են:

3. *Վասն կերակրոց*. արգիլեալ կերակրոց համար տես Հռովմ. ԺԴ. 1—23. Ա. Կորըն. Ը, 1—13. Ժ, 14—33. Նկատելի է վարդապետարանիս համառօտ խօսքն եւ յիշեալ բոլորը ընդարձակ բացատրութիւնն: Տես դարձեալ Կողոս. Բ. 16: *Բարձ զոր կարեան*, նախ *Լուծ*ն համար *Բարեալ* ըսաւ, աստ *Կերակրոց*, իմաստի նմանութեամբ. մովսիսական օրինաց արգիլած կերակուրք Քրիստոնէից համար մեթանալիք էին. ուստի ազատ կը բողոքայոյ յուծին բարձումն: Տես դարձեալ Մատթ. Ի, 12. Գործք. ԺԵ, 20, 29. ԻԱ, 25: Յորդոր մ'է, ոչ պատուէր:

4. *Զոհելոյ կոոյն*, եապն. Տես Ա. Կորըն Ժ. 20, եւ համեմատէ:

- է. 1. Եւ յաղագս մկրտութեան՝ այսպէս մկրտեցէք:
 2. Զամենայն զայս պատուիրեալ՝ մկրտեցէք յանուն Հօր
 եւ Որդւոյ եւ Սրբոյ Հոգւոյն 'ի Զուր կենդանի:
 3. Այլ եթէ ոչ իցէ Զուր կենդանի՝ յայլ Զուր մկրտեսջիր.
 եւ եթէ ոչ կարես 'ի ցուրտ՝ 'ի ջերմի:

է. Մկրտութեան բանն, ջուրն, պահքն:

1. Եւ յաղագս. Եւ ձան, ստեպ գործածական են. ինչպէս
 Զ. 3. Թ. 1. ԺԱ. 3. եւայլն:

Մկրտեցէք. — Ուր որ Երիցանց ուխտն կայր՝ մկրտութեան
 պաշտօնեայն Երիցապետն էր. մինչ Վարդապետարանիս գրու-
 րեան կերպէն կ'երեսի բէ առհասարակ Քրիստոնեայք կը մկր-
 տէին, ուստի ամեն տեղ Երիցանց հաստատութիւն դեռ չկար:
 ԺԵ գլ. 1, գնոյն զայս կը հասաստէ:

Պարտութեալ. — Վարդապետարանիս պատուերքն պիտի
 աւանդուէին երախայից, եւ երէ ըստ այսց խոստանային կեալ՝
 կը պահէին պահս եւ կը մկրտէին: Ս. Յուստինոսի առաջին
 Զատագովականին ԿԱ գլուխն պարզապէս կը խօսի այս հատ-
 տածիս վրայ:

«Որ որ զայս ամենայն զոր պատուիրեցաք եւ ուսուցաք
 ընկալիք հաւատովք եւ սրտի մտօք լինել ճշմարիտ՝ եւ զկեանս
 այսպէս վարել խոստանայցէ, յաղօթս կրթի եւ 'ի պահս. 'ի
 Տեառնէ գրողութիւն յանցանացն խնդրելով զանցելոց, եւ մեր
 կցորդ նոցին աղօթից եւ պահոց լինելով. եւ ապա ամի ուր
 ջուրն է եւ ծնանի վերստին ըստ Էղանակի վերածննդեանն՝
 որով ծնաք եւ մեր միասանգամ»:

Ապա կը յարէ Մկրտութեան ձեւն՝ որոյ վրայ ապա պիտի
 դառնամք 'ի վերջ կոյս գրոցս: Տես նաեւ Գործք Ժ. 48. ԺԶ. 18.
 ԺԹ. 5. Մատթ. ԻԸ, 19. — Թանձն՝ նախորիւ տրականն Վերել
 բային կը պատշաճի շատ լաւ, Վերել 'ի ջուր, վասն զի 'ի հը-
 նումն (1) մկրտութեան համար երախայն կ'ընկղմէր Երիցս 'ի
 ջուր, առաջին ընկղման ատեն Հօր անունն կոչելով, երկրոր-
 դին՝ Որդւոյն, երրորդին՝ Հոգւոյն Սրբոյ: Այսպէս Երիցս ընկղ-
 մամբ կը Վերէ յանձն ... 'ի ջուր կենդանի. 'ի նշան նորոգ կենաց
 կենդանի ջուր կը խնդրի. գետոց, աղբերաց, եւայլն:

3. Թայլ ջուր. — 'ի ցուրտ, 'ի ջերմի, եւայլն. Վերել՝ բայի
 խնդիրներն են:

(1) Որդւոյն ցարդ 'ի ջուր:

4. Եւ եթէ երկաքանչիւրն ոչ իցէ՝ հեղցես 'ի գլուխն եւ թիցս ջուր յանուն Հօր եւ Որդւոյ եւ սրբոյ Հոգւոյն:

5. Նախ քան զմկրտութիւն պահեսցէ որ մկրտէն եւ որ մկրտին եւ այլք կարօղք ոմանք:

6. Աղղ արասջիր պահել մկրտելոյն նախ քան զմի կամ զերկուս:

4. Երէջս ջուր. — վարդապետարանս կ'ըսէ, ուր որ բաւական կենդանի ջուր չկայ՝ յայլ ջուր մկրտել. 'ի լճի, 'ի լճացեայ ջրի. ուր ոչ ցուրտ եւ ոչ ջերմ բաւական լընկղմել, կը հրամայէ հեղմամբ ընել երիցս 'ի գլուխն: Երեք անգամ պետք է հեղուլ զջուրն 'ի գլուխն, իւրաքանչիւր հեղման Ս. Երրորդութեան անձանց մէն մին անուանելով կարգաւ: Մկրտութեան ընկղման խորհուրդն տես Հռոմ. 2. 1—23: Թանձն Հօր եւ Որդւոյ եւ Հոգւոյն Սրբոյ, մկրտութեան ձեռն է. իսկ վարդապետարանիս Թ. 10 յանձն Տէրուն խօսքն՝ ձեռքէ խորհրդոյն, այլ 'ի Քրիստոս Յիսուս նուիրման նշանն մկրտութեամբ: Համեմատե Գործք. Ժ, 48: ԺԶ, 18: ԺԹ, 5:

5. Պահեսցէ. — Մկրտութեան ատաղ պահելու հրամանն՝ տես Ս. Յուստինեայ շատագովականքն եւ Տերտուղիանոս յղ. Մկրտ. Ի գլխոյն մեզ: Որ Դիւրեւ. — Երեւոյ բառն բնաւ չկայ. Ս. Յուստինոս լատինացի կը կոչէ: Նոյն լատինացի բառերն Ս. Յովնանոս գրչէն այնչափ տեսնուելովն հանդերձ վարդապետարանս բնաւ չիշէր:

Իսկ այլոց եւս՝ որոց կարօղն են պահելն իբր վկայից պահը կը համարին: Ս. Յուստինոս՝ տարւոյն որոշեալ ժամանակին մեջ Եպիսկոպոսին ձեռամբ կատարուած մկրտութեան խորհրդոյն վրայ խօսելով՝ ամբողջ Քրիստոնէից պահակից լինել կ'ըսէ ընդ մկրտելիս: Համեմատելով Բնագիրս ընդ Յուստինեայ եւ Տերտուղիանոս բանից՝ կը տեսնենք վարդապետարանիս հրահանգներն: Կարօղք. — Բառիս իսկ յայտնի կ'երեւի՝ քէ առանց որոշեալ ժամանակի եւ անձի կատարուած մկրտութեամբ կ'ըզբաղի Գիրքս:

6. Աղղ արասջիր, եւ այլն. նախ քան զժամ շէրտնայսինքն նախ քան զմկրտութիւնն պահել: Այսու ներկայք մինչեւ մկրտութեան աւարտումն բացարձակ պիտի պահէին: Մէջ ժամ երկուս անորոշ բառերն՝ Մատենական հնութեան նշանքն են. զոր պիտի տեսնենք ապա:

(Շարունակելի)

Ս. Վ. Ն

Արօնական խորհրդածոյիւնք

ՊՂԱՏՈՆԻ ԵՐԱԶՆ

Պղատուն կը շարունակէ (Կ)

Վայրկեան մը լուռութենէն ետք շարունակեց:

Պղատուն. — Շատ անգամ իմ աշակերտներուս եւ զըրպարտութեամբ խաբուող Աթենացիներուն պատմեցի Սոկրատայ վերջին վայրկեաններն, Փեդոնի՝ Կրիտոնի եւ այլոց ոմանց հետ հողւոյ անմահութեան վրայ ըրած խօսակցութիւնն, ըստ մեզ՝ մահուանէն, իսկ ըստ ինքեան՝ անմահանալէն քանի մը ժամ առաջ: Եւ սակայն ես անձամբ ներկայ չէի այդ լի իմաստութեամբ եւ արտասուածքով տեսարանին, Սոկրատայ վերջին օրը տեսնելու միտքարութիւնն պակսեցաւ ինձ, չկրցի իր վերջին խօսքերն հաւաքել: Հաւատարիմ վկաներ հաղորդեցին ինձ զայդ, ըստ այնմ մեր հետեւորդաց համար զրած եւմ զանոնք: Սոսկալի ջերմէ վտանգուած՝ երկար օրերէ 'ի վեր, Ակիւմենեայ (1) պատուէրը լսելով՝ ոչ տունէս եւ ոչ անկողնէս կ'ելլէի: Նաւը (2) հասաւ, մտաւ նաւահանդիստ, լսեցի, աւելի դառնացայ, ցաւս աւելցաւ: Այդ դառն վախս մէջ հիւանդութեանս ծանրացած պահուն՝ մինչ Սոկրատ կը մահանար՝ խոր ու դառն քուն տիրեց վրաս:

Կարծեցի՝ թէ անծանօթ երկիրներու մէջ կը դանուծիմ, սուրբ լոյս մը պայծառ կը վառէր, արշալուսի նման կը տարածուէր. աւելի պարզ, աւելի պայծառ: Այդ լուսով աչքս առանց խափանի անսպառ միջոցին մէջ կը թափանցէր, բայց ուրիշ բան չէի տեսներ՝ միայն այդ լոյսն. որուն փայլը պատած էր զիս եւ մինչեւ հողւոյս խորը կը թափանցէր: Ոչ միայն աչքս՝ այլ եւ բոլոր զգայարանք այդ լուսով շլացած ու լեցուած էին. մեղմիւ հեշտալի հանդարտութիւն մը բազմօրեայ յուզմանս յա-

(1) Հուլիոս-բէթէլ. Պղատունի խօսից մէջ միշտ յիշատած:

(2) Դեւոս գնացող սրբապան նաան Սոկրատայ 'ի մահ դարձապարտած օրն մինչեւ էր. մինչև դարձն պարթէն անգործարբելի էր:

Ջորդեց, այնպէս զի բոլորովիմբ զօրացած ու կազդուրուած էի, սուրբ եւ զօրաւոր լուսոյն սննդեամբ:

Մինչդեռ քաղցր հեշտանօք կը զիտէի ու խորամուխ էի՝ ծանօթ ձայն մը զղրղեց ականջս ու պահ մը կասեցուց այդ տեսութիւնը. քովս՝ չգիտեմ ինքն էր թէ իր աստուածառաք հովանին՝ Սոկրատ կեցած էր, մարմնոյ կապերէն ազատ: Ինքն էր, իր սովորական երեւոյթն տխուր էր քիչ մը, սակայն ազնիւ ու առանց դառնութեան, վեհ կերպարան առած. վեհութիւն՝ զոր երկրաւոր իմաստունները չունին, եւ ոչ իսկ մանաւանդ պարզ մահկանացուք:

Այսպէս խօսեցաւ.

«Պղատոն», աչքը՝ որ խօսքերուն չափ խորամուխ էր եւ ճշմարտութեան ազդարար ու համոզկեար՝ չեշտած էր վրաս. «Պղատոն, կենացս հետ զործս աւարտեցի. Աթենքի եւ աշա-
«կերտացս՝ աշխարհի եւ յաջորդաց համար խօսեցայ, գրէ խօս-
«քերս: Ճշմարտութեան արշալոյսը՝ որուն քաղցր լոյսը կը պա-
«տէ եւ զգլխէ գլեզ, տեսայ ես. ասոր առաջին նշոյլները պի-
«տի տեսնաս դու, պիտի նկատես այն արեգակն՝ յոր պշնուլ
«դեռ չեն զօրեր իմ աչքերս: Աստուածներէն սիրեցեալ մահկա-
«նացող, վայելէ այդ շնորհն որուն Սոկրատ չէր արժանի, եւ
«սրտիդ մէջ վառուած աստուածային լոյսը՝ խօսքերուդ մէջ ցոյց
«տուր. վառէ այնու դքեզ լսողներն: Մի հարցունք, մի պրպը-
«տեր թէ ինչո՞ւ աստուածք այդ շնորհն ըրին քեզ, զաղտնիք
«են: Որ զլոյսն կը կշռէ՝ ինծի տուածէն աւելի՞ պիտի տայ
«քեզ, իր սիրածէն աւելին, մինչեւ որ մեր ձայնին յաջորդելով
«իր խօսքը՝ խափանէ մարդկային ձայնն. Սոկրատայ քեզի տու-
«ածն՝ անոնցմէ առածն էր. մի՞ մոռնար մանաւանդ մեր տէրը»

Հաղիւ թէ այս խօսքն աւարտեց՝ ահազին միջոցին խորէն շառաւիղ մը փայլեցաւ. խորհրդաւոր արեգական՝ որու առաջին լոյսը բերկրութեամբ լցուց սիրաս՝ կարապետն էր: Յանկարծ այնչափ սքանչելիք միանգամայն աչքիս առջեւ վառեցան՝ մինչեւ ամեն բան մոռցայ, Սոկրատն ալ, զիս ալ, զիտցածս ալ, այս ստորին աշխարհի վրայ տեսածս ալ: Առաջին շառաւիղին յա-
ջորդեց երկրորդ ցայտ մը փողփողուն լուսոյ, աւելի պայծառ. ետեւէ ետեւ շարունակեցին մին քան զմիւսն փառաւոր. իւ-
րաքանչիւրն նոր լոյս՝ նոր գեղ կը յայտնէր ինձ, իրարու հետ չէին չփոթեր, չէին բաժնուեր իրարմէ. ամենն միասին կը կազ-
մէր աստուածային միակ լոյսն:

Ո՛չ, ոչ երբէք առաւօտու լուսաւորն ամպերուն տակ ծածկուած՝ այսչափ փայլուն ու կենդանի լուսով թափանցած է ընդարձակ դաշտերուն եւ անասնման ծովուն վրայ: Ոչ օրուան առաջին ճառագայթները այսչափ քաղցր են, արեգակն իր դիտակին վրայ այսչափ զօրեղ ու վեհ չէ. հուժկու էին՝ սքանչելի՝ այն հաւասար ու նման՝ զանազան ու անջատ ճառագայթներն, որոնց ընթացքն որիչ՝ ակնն մի էր եւ նոյն:

Մինչ այս սքանչելեաց վրայ պիշ կը դիտէի. մինչ հոգիս այս կենդանի ազդեցութեամբ կը լեցուէր, որուն յիշատակաւ քառասուն տարի իմ ճառերս հիւսեցի, մերթ վառվռուն յիշատակաւ եւ մերթ սակաւիկ ինչ մարած, ձեւեր՝ օրինակներ ու բանաստեղծական դարձուածք գործածելով: Մինչ այդ ճառագայթներու արագ արագ շարժումը կը դիտէի՝ յանկարծակի մին անոնցմէ եկաւ շանթեց սիրտս: Վերին վեհ հոգիս՝ ուր դադար ունին խորհուրդն եւ բանականութիւն՝ հիասքանչ լուսով բորբոքեցան. ստորին հոգի՝ յորում են բուռն ցանկութիւնք եւ անկարգ կիրք՝ ինձ այնպէս թուի թէ խաղաղեցաւ նստաւ: Բայց ամենէն աւելին, կենաց միջակէտն՝ սիրտս, յորում վեհ կիրք կը բնակին, արծարծեցաւ այդ լուսով: Այն վայրկենէն հուր տիրեց ներսս, կարօտ ունէի տեսնել այն վառարանն՝ ուստի այդ անաւոր շառաւիղներն կը ցայտէին, կ'ուզէի վառիլ հալիլ այդ բոցով, կշտապինդ յազենալ: Ձեռքս ինքն իրեն ճակտիս գնաց, ինկաւ աչքերուս վրայ. վար առի, բացի աչքս, խաւար էր, մութ. երազս եւ քունս միանգամայն թռան զլսէս:

Թռաւ ամենն ալ, գիծ մը միայն մնաց, յիշատակ մը: Պրդատոն այն ատեն պարզ մահկանացուի մը պէս կը խօսէր. վայրիկ մի յետոյ կը նորոգուէր այդ բոցին յուշն, սրտէս երակներուս մէջ կը հոսէր. այն ատեն Պղատոն չէր խօսօղն, այլ սրտով ու սիրով վիրաւոր մը, անյագ մը՝ որ չէր կարօղ գոհացունել ինք զինքը: Եւ ահա ասպարիզիս ծայրը հասած, յոգնած այլ հետ մղած ճակատներէս, երբ հանգիստ պիտի առնում, նորէն վիշտս կը նորոգուի, կ'արծարծի: Ամենայն ինչ որ յիս՝ մաշած է, ինկած. իսկ վիշտս՝ որչափ տկարանամ ես՝ կը զօրանայ: Յաւիտենական զաղափարներ, պայծառ ճառագայթներ՝ որ կեանք եւ ողի կուտաք տիեզերաց, որ ստորին աշխարհիս լոյս եւ օրէնք կը պարզեւէք, որ ամեն կողմ կը սփռէք առանց պակասելու, որ՝ ճշմարտութիւն ու գեղեցկութիւն եւ արդարութիւն եւ ամեն բարձր սուրբերն կը ցանէք, չհնարիմ պիտի

ես ձեզ հետ ձեր աղբիւրն դիմել ուր ձեր հուրն կը վառի, ե՞րբ հողուոյս այս իղձն պիտի լսուի. ե՞րբ իմ կեանքս եւ խորհուրդս՝ խորհրդոյ եւ կենաց աղբիւրին մէջ պիտի մարթիւմ թաթախել, վասն զի չեմ կարծեր՝ չեմ ժախի յուսալ թէ օր մը այդ Խոհ-հրդաւոր Արեգակն ինքնին մեզ համար մեր հորիզոնին վրայ ծագէ եւ մահկանացուաց աչք կարող ըլլան նորա պայծառութեանն դիմանալ, Երանի մարդոց եթէ զօրեն իրենց աչք նայել այդ լուսոյն եւ տեսնալ զայն՝ իր պատկերէն եւ իր բոցացայտ ճառագայթներէն տարբեր կերպարանաւ, եւ եթէ աստուածք մարդոց այդ չնորհն ընեն՝ ո՞վ կրնայ համարձակիլ իրաց վրայ խօսիլ, Մարդկային խօսքի միթէ վերջին օրն չէ՞ այդ. ո՞հ, իցիւ չուտ հասնէր, ամենուն աչքին փայլէր, ահաւոր լուսոյն ծածկելով մեր պակասն:

Բայց ինձ անհնար է տեսնել այդ լոյսն. ո՞ր դիտէ քանի սեռունդներ գան պիտի երթան նոյն խաւարին մէջ, հազիւ հազ իրենց առաջնորդ ունենալով իմաստնոյ մը ճառերն, որ Երկնից յատուկ չնորհն ստացած՝ իր խորհուրդն եւ լեզուն ըստ այնմ կարգած ըլլայ:

Արդեօք այդ ճշմարտութեան եւ սիրոյ մեծ յայտնութեան պատրաստիչ՝ աստուածառաք ընտրեալ կարապետներէն մին չե՞մ ես. կատարեցի՞ բարւոք իմ պարտքս. ոակաւ մի լուսովս հաղորդեցի՞ կատարեալ եւ անպակաս լուսոյն իղձն, եւ արդ կենացս վախճանն հասած՝ աշխատութեանս ծայրն, յուսալի՞ է ինձ թէ երբ այս եղծական արեգական լոյսն՝ որ յաւիտենականին պատկերն է չքանայ ինձ համար, աւելի պայծառ լոյս մը չնորհուի աչացս, ԶԺախմ այո՛ ըսել, բայց կը յուսամ աստուածոց արդարութեան եւ բարութեան երեսէն. որոց ձայնին լսեցի եւ կամակար հպատակեցայ:

Պղատոն դադրեցաւ. լուսիւն տիրեց, Դաշտին մէջ ճրպոսանց ձայնն ու Լիխոսի խորխոջն կը լսուէր միայն:

ՎԵՐՋ

Ս. Վ. Ն.

ՀԱՅՆ

ՀԱՐՑՈՒՄ ՄԸ ԵՒ ՊԱՏԱՍԻԱՆ

Անցուցանծ էք արդեօք՝ Պատ. Ընթերցող՝ բոպէ մը հարցունելով դուք ձեզի՝ թէ ո՞վ է Հացին հնարօղն:

Եւ սակայն ամեն օր՝ դէթ երեք անգամ Մենք Քրիստոնէայք աչք յերկինս կ'աղերսեմք տէրունի բանիւ.— Զհաց մեր հանապազորդ՝ տուր մեզ այսօր:

Հացն՝ կենաց համաղօշն է. պարեմն, ոռճիկն, օրապանիկն:

Հոովմէացին վերջին դարերուն մէջ Հացիւ եւ կրկիսիւ կ'ապրէր, կ'երեւի թէ յերկնից իջած է հացն եւ միշտ նոյն այսօրուան եղանակաւ ծանօթ:

Բայց չէ այդպէս. հացն իր այսօրեայ կերպարանաւն ծանօթ չէր միշտ, եւ դեռ եւս այսօր՝ մարդկութեան ստուար մասն չգիտէ թէ ի՞նչ է հացն: Ափրիկեան սեւամորթք եւ Ամերիկեան բնիկք՝ տակաւին տղէտ են այդ բանին: Ճենաստանի անհուն ինքնակալութիւնն՝ յորում ամփոփուած է մարդկութեան քառորդն՝ չգիտէ հացին էութիւնն. միայն Քան Սու Նահանգն մեր հացին նման հաց կը պատրաստէ: Իսկ այլուր բազարջեայ պաքսիմասներ կը շինեն: Հնդկաստան նոյնպէս անծանօթ է խմորուն հացի:

Ուստի խմորն ալեր հետ խառնելն՝ հացի չինութեան ամենէն մեծ յառաջադէմ քայլն է. վասն զի բաղարջ հացն կամ անխմորունն՝ բնական հետեւութեամբ ծնած է:

Նախ՝ ինչպէս ազգի ազգի արմտիք՝ նոյնպէս ցորեանն հաւունցած ժամանակ կակուղ է եւ կաթնային հոյզ ունի. ուստի այդ վիճակին մէջ բնական էր՝ թէ ըստ Աւետարանին՝ «կորզէին՝ շփէին ընդ լափ եւ ուտէին» ախորժելով. Երկրորդ՝ ինչպէս կարծր պատենաւորքն՝ նոյնպէս արմտեաց ազգի ազգիքն՝ կ'ըշտեմարանէին. այս իսկ բաւական էր աղօրեաց ծնունդ տալու, որ մեղմիւ կատարելութեան հասաւ:

Աղացած արմտիքն պէտք է չաղուել, եփել, չորցունել: Այս կերպ թանձրացած հայսն՝ առանց խմորոյ, առանց չաքարի, կ'ըլլայ անխմոր կամ բաղարջ հաց:

Հնախօսութիւնն նախապատմական ժամանակէն բաղարջի գոյութեանն վկայ է: Հեղվետիոյ լծարնակ վայրերէն հացի կոտորներ դանդաժ են ածուխ դարձած: Եգիպտոս իր դամբարաններէն անաղարտ ընծայած է զնոյն, Լուսավառն Վենետիոյ կարմիր Վանքն ողջունօղք՝ ակնարկած են անշուշտ փառազարդ Գրատանն պաղպաղուն զետնին վրայ տարածուն՝ Քրիստոսէ երեքհազար տարի առաջ ապրօղ եգիպտական մեծ քրմին ընձեռած հացիկն անարատ:

Այս օրինակներն՝ Հելվետաց եւ Նեղոսաբնակաց Քրիստոսէ հազարաւոր տարիներ առաջ հացագործութեան վրայ ունեցած տեղեկութեան չափն կը յայտնէ որոշ: Լեռանն կրկին քարերէ կը կազմուէր, որոնց շարժումը պարզ ձեռօք լինելով՝ լեռուքն ըստ բաղդին էին: Մերթ՝ այդ հնութեան օրինակներէն հացեր կը տեսնենք՝ ողջ հատիկներով խառն, մերթ եւս հասկն, փոճովն, քիտն՝ ցան ու ցիր շաղուած միասին: օրինակ աղօրեաց խեղճութեան: Իսկ եփելու եւ ձեւելու համար՝ կարծեն ու մանք թէ կրկին քարի կոտորներ կամ տաքցած աղիւսներ գործածուէին:

Եբրայեցիք նախահարց ժամանակէն բաղարջ հաց կը գործածէին:

Նոյնպէս բաղարջի գործածութիւնն ծանօթ էր Արիական ցեղերու, շատ հին ժամանակէ. օրինակ Դեմետրն եւ Գիսանէ. Երկիր՝ յատուկ պաշտամամբն իբր ծնօղ արդիւնաշատ բարեաց, յատկապէս Տորենոյ, Հացի:

Հին ժամանակաց հացերն տափակ էին ու բարակ. վասն զի թանձր էր շաղումն ու դժուարեփեաց. թուի թէ Բեկանէլ զնաց բացատրութեան պատճառն այս է. հացն պաքսիմատի նման կարծր լինելով Բեկանէլ պէտք էր եւ կոտորել, ուսկից մնացած էր այդ զրոյցն:

Իսկ խմորուն հացն վերջէն սկսաւ երեւիլ. բայց երբ՝ չենք կարօղ զիտել. Եգիպտացիք զիտէին զայդ, Իսրայելացիք անոնցմէ ընդունեցան այդ ծանօթութիւնն: Քրիստոսէ ԺԺ դար առաջ՝ յեգիպտոս տեսակ տեսակ հաց կը պատրաստուէր, ինչպէս կը վկայէ Յովսեփայ պատմութիւնն:

Քանի մը դար յետոյ երբ Ելքն հասաւ, խմորուն հացն ամենէն զլիաւոր սնունդ կը տեսնեմք Եգիպտոսի մէջ, Դատաւորաց ժամանակ՝ նոյնպէս է Իսրայելացին: Մարաց երեւումէն առաջ՝ Արեւելից մէջ հանրածանօթ էր խմորեալ հացն: Ըստ Հե-

իողոտեայ՝ Կրեստս իր հաղարար աղախնոյն 'ի պատիւ ոսկի ար-
ձան կանգնել կուտայ. իսկ Քսերքսեայ 1,700,000 խուժողւթ
ամբոխին հացեփեաց կանայքն անթուելի էր կ'ըսէ. Արիական
ցեղի մէջ հացագործութիւնն յԱրեւելից մտած կ'երեւի. Յոյնք՝
'ի Հռոմայեցւոց ընդունած. Փրանկք հովմէական իշխանու-
թեան հպատակելէն վերջ ծանօթացան այդմ:

Այսու հանդերձ ամենուն ընդունելի չէր, եւ շատեր՝ ինչ-
պէս այսօր իսկ՝ հացի խմորունն չեն ձանջնար. Սպանիոյ դա-
ւառներէն ոմանք, Իտալիական շատ զիւղեր՝ իրենց հռչակա-
ւոր Polenta՞ն ունին. Իրլանտացիք իրենց Griddhbreadն. Պոս-
նիացիք Pogatcha՞ն, (ուսկից պոդաչա բառն. Fogazza), Վեստ-
փալիացիք Pumpernickelն. Նորվեկիացի չինականք իրենց
պանծալի Flad—broedն. եւայլն:

Խմորուն հացն քայլ առ քայլ սկսաւ կատարելագործուիլ.
աղացումն կամաց կամաց աւելի մաքրուեցաւ, կանոնաւոր ա-
լիւր պարգեւելով. երբեք զանազան զիւրադոյն միջոցներ զըտ-
նուեցան. Խմորի տեղ դարեջրոյ խմորունքն գործածել՝ նախկին
Գաղղիացւոց յղութիւնն է. այսօր առհասարակ գործածականն:

Ընդերկար՝ ինչպէս ցայսօր իսկ շատ տեղ կը տեսնեմք՝
հացարարութիւնն ընտանեկան արուեստ մ'էր. իւրաքանչիւր՝
երդ առ տնին կը պատրաստէր իր բաւականն ըստ զխոց. 'ի
սկզբան այնչափ մեծ պատիւ կը համարուէր հացագործութիւնն
զի ըստ Max Müllerի ստուգաբանութեան՝ անդլիական ամե-
նէն ազնուապետական յորջորջմունքն Lord եւ Lady՝ այս ար-
ուեստին ծնունդներն են. առաջինն անկլասաքոն Klaford
բառէն ծագելով, որ է հացապան, հացապան, իսկ երկրորդն
Klaefdige, որ է հացարար, հացագործ:

Աշխարհիս մարդաթիւոյն հետ բաղդատելով 500,000,000
մարդ հագիւ թէ հաց կը գործածէ, իսկ միացելոյ համար կամ
անծանօթ է, կամ թէ յոռեզոյն պատրաստութեամբ. Եւրոպիոյ
իսկ մեծագոյն մասն այսպէս է. Գաղղիա՝ Եւրոպիոյ ամենէն
աւելի ցորեան սպառողն է, եւ սակայն 6,000,000 հոգիք զեռ
եւս հացին ինչ ըլլալն չեն դիտեր. վարսակով հաճարով չազա-
նակի ալերը չաղուելով իրենց հացն:

Այս է համառօտ խօսքն ու տարտամ պատասխանին այն
հարցման՝ թէ Ո՞վ է հացին հնարողն: *

Մանր Գիտելիք

ԲՃՇԿԱԿԱՆ ՀԱՄԱԺՈՂՈՎՆԵՐ

Բժշկական առաջին Համաժողովն դումարուած է ի Բարիզ 1867 տարեթիւն, ուր ներկայ գտնուեցան 1.300 բժիշկներ. երկրորդը տեղի ունեցաւ Իտալիոյ Ֆլորանս քաղաքը, որուն բժիշկ անդամներուն թիւն էր 357, երրորդն ի Վիեննա 1,200 բժիշկներով, իններորդն ի Վոչինկոն 3000 գիտնականներով. տասներորդ է Պերլին, 5,700 անդամներով. մետասաներորդը անցաւ տարի դումարուեցաւ Իտալիոյ Մայրաքաղաքը ի ներկայութեան Իտալիոյ Թագաւորին, Թագուհւոյն, եւ Պաշտօնէից Նախագահին: Այս ժողովին մասնակցեցան 7,600 բժիշկներ որոնց

900	Գերմանացի էին
700	Աւստրիացի
700	Անգլիացի
600	Գաղղիացի
250	Սլաւոնացի
200	Ռուս
200	Հելուստացի
175	Ամերիկացի:

* * *

Բասդեօռեան հաստատութիւնն ի Բարիզ

Annales de l'Institut Pasteur կը հրատարակէ վիճակադրական ցուցակ մը. այդ Հաստատութեան մէջ ընդունուած եւ առողջութիւննին դտած կատուած անասուններէն խածուղներուն թիւը:

1893ին Բասդէօռի Հաստատութիւն ընդունուեցան 1.648 անձինք, որոնց մէջ միայն 4ը վախճանեցան. նշանակութիւն չունի քանի որ համեմատութիւննին առ % 0,24 է:

Երեք անձինք միայն ներարկման ժամանակ կատղեցան եւ չորրորդն տակաւին կատարելապէս չառողջացած Անկելանոցը ձգեց ու զնաց, ասոնք հետզհետէ վախճանեցան: Այս չորս դէպ-

քին դարմանման եղանակը կատարեալ չ'ըլլալուն, ի հաշիւ առնուած չեն եւ ո՛չ ալ դասակարգուած:

Այս 1648 անձանց 1, 470 Գաղղիացի եւ 178 օտարականներ էին:

Հաստատութեան Հիմնարկութենէն ի վեր 14.430 հիւանդներ դարմանուեցան, որոնց 72ը միայն վախճանեցան: Այս համագումարէս 1,213ը զլիւն խածնուած էին, 8,032 ձեռքերէն եւ 5,185 մարմնոյ զանազան կողմերէն: Ամենէն աւելի զլիւն խածնուողը անբուժելի են. 1213էն 16 վախճանելով համեմատութիւնը կը յանդի առ $\%4.32$:

••

Նորակառոյց Դիտարան մը

Անցեալ տարւոյ Հոկտեմբերին մէկին բացուեցաւ Santis լերան վրայ Դիտարան մը որ Եւրոպիոյ Դիտարաններուն երրորդն է. 2500 բարձրութեան վրայ կառուցուած:

Ջերմաչափն մինչեւ $120,75$ իջաւ, Մարտ 13ին, եւ բարձրացաւ $+ 20,5$ Յուլիս 21ին:

••

Գետնախնձորին Յոբելեանը

Գետնախնձորը մուտ դտած է Գաղղիոյ մէջ բաւական ժամանակէ մ'ի վեր. 1885 Գաղղիացիք տօնեցին գետնախնձորին յորելեան հանդէսը:

Այս առթիւ խնդիր եղաւ թէ երբ Հելուեաթիան եւս պիտի տօնէ իր նմանօրինակ Հանդէսը:

Ըստ M. Tchudi գիտնականին, 1730էն ի վեր գետնախնձոր կը դանուէր Հելուեաթիոյ մէջ: Այսպէս Ֆրիպուրկ նահանգին մէջ առաջին անգամ գետնախնձոր սկսաւ մշակուիլ 1748ին: Արդէն 1758 արտունջ կ'ըլլուէր որ այս մշակութեան տառա՛նորդականը չի վճարուիր:

Եթէ 1730 թիւը ընդունինք իւր ճիշտ ժամանակամիջոյ մը, կը գտնենք թէ արդէն 1830ին Հելուեաթիան տօնած ըլլալու էր իր գետնախնձորեան Յոբելեանը:

Անագիւն որդեր

Մանչէսդրի Դիտական Ակադեմիոյ մէջ այս օրերս ցոյց դրուած է Աւստրալիայէն յուղարկուած որդ մը՝ որուն երկայնութիւն է 1,02 հարիւրամէդր։ Ափրիկէի հիւսիսային կողմերը, Հնդկաստանի եւ Սէյլանի մէջ կը գտնուի այս որդը, զոր գիտնականք կը համարին թէ նախաջրհեղեղեան ըլլայ։

Յովհ. Յ. Ալաւ.

..

Հնախօսական

Դրամագիտական. — Պ. Sboron գաղղիական Կաճառին ներկայացուց իր նոր քննութեանց արդիւնքն։

Հին դրամներու վրայ գտնուած ցուլն, աքաղաղն, ձուկն, ձին, ծիծառն, քնարն, եւայլն, մինչեւ հիմակ կարծուած նշանակութիւնն չունին։ Դրամին կտրուած քաղաքն կամ շինե տուօղն յայտնելու չեն ծառայեր այն նշաններն, այլ նոյն դրամին կոխուած ատեն արեւուն ո՛ր աստեղատան մէջ գտնուիլն ցոյց կուտան։ Շատ մը օրինակներէ ետքը կ'աւելցունէ՝ թէ Սիւրիոյ եւ Կելեօիւրիոյ եւ Պափլագոնիոյ մէջ գտնուած դրամներն՝ որոնց շինութեան վրայ քրմերն կը հսկէին, ամենքն ալ Կենդանակերպի կամարն ունին նշանակած. որոնց ամենէն հինն Քրիստոսէ երեք դար առաջ կ'երթայ։

Պարոս հռչակաւոր կղզւոյն հին դրամներէն ոմանք առիւծ մ'ունին, քովը աստղանիշով. ոմանք շուն մը՝ աստղանիշով. Կրետեան հին դրամներն զլիին մ'ունին քովը նոյն ձեւով։

Լիւղիական դրամներն մինչեւ վեց դար Քրիստոսէ առաջ կը վազեն, առիւծ մ'ունին ճակտին վրայ աստղանիշով. Եգիպտոսի դրամներն ծիծառ մ'ունին։

Սակայն ծիծառն՝ համատեղութեանց կարգ բնաւ մտած չէ։ Իը պատասխանէ Հնախօսն բանաստեղծաբար. —

«Աստեղաբաշխական խորհրդաւոր նշաններու մէջ Ծիծառն եւ Քնար համազօր են. վասն զի երկուքն ալ կ'երկուն։ Արաբացիք նոյն համատեղութեան՝ աստեղաբաշխական լեզուին մէջ Ծիծառն եւ Քնար անուններն հաւասարապէս կուտան»։

ՊՈՒԿՈՅԻ ԵՐԻՑՈՒ

ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ

ՍՐԲՈՒՀԻ ՄՈՆԻԳԱՅԻ

ՅԱՐԳՄԱՆԵՑ

ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ Վ. ԱՔԻԿԵԱՆ

(Շարունակութիւն) (*)

«Մայրս, կ'ըսէ, տարակոյս չունիմ որ բոլոր սրտովը կը յոր-
դորէր զիս որ ողջախոհ ըլլամ. բայց յորդորները բաւական չէ-
ին. պէտք էր որ արմատէն խլէր այն հար յօժարութիւնները
որոնց սաստկութիւնը ինքը կրնար գուշակել: Ճար մը դանալու
էր նորածին կիրքերս զսպելու համար, թէ որ կարգել եւս հար-
կաւոր ըլլար, պէտք էր կարգել զիս Թագաւորա գտնուած ժա-
մանակս: Բայց այս դարմանը ի դորձ դնելու բաւական ուժ
չունեցաւ, վախցաւ որ իմ ապագայս աւրուի, ոչ թէ յաւիտե-
նական ապագայս, զորն որ բարեպաշտ մայրս կը յուսար ըն-
դունիլ աստուածային ողորմածութենէ, այլ ուսումնական ապա-
գայս, որուն վրայօք թէ՛ Պատրիկոս եւ թէ՛ Մոնիգա մեծ ափն-
կալութիւններ կը անուցանէին: Մէկը՝ որովհետեւ զքեզ չէր
մտածեր, ո՛վ Աստուած իմ, եւ ունայն փառասիրութիւն մը
սոսկ կ'երազէր իւր որդւոյն համար. միւսը չկարծելով որ ուս-
մունքները կրնան փրասակար ըլլալ ինծի, այլ ընդ հակառակն
կը յուսար որ անոնց միջնորդութեամբը աստիճան աստիճան
մինչեւ առ Քեզ կրնայի ելլել, Աստուած իմ, ուստի ծնողքս
փոխանակ իմատանագոյն խստութեամբ մը հետս վարուելու,
սանձերս արձակ ձգեցին, եւ ազատապէս սկսայ վազել անվա-
յել կրկես կրկեսին մէջ:»

Ահա այս է՝ սուրբ Օգոստինոսին իւր մօրը վրայօք ըրած

(*) Տե՛ս Պատկեր Ե. Տարի Դէ- 22.

դատողութիւնը. եւ որովհետեւ իւր որդւոյն վրայ կրից առաջին նշանը տեսնելով բաւական սեպած էր հեծել ու հառաչելը, ասոր համար Օգոստինոս կ'ըսէ թէ «տակաւին յամրադնայ էր առաքինութեան ճամբուն մէջ» Հապա ինչ պիտի չըսենք, ո՞վ Աստուած, այնչափ քրիստոնեայ մայրերու համար որոնք չափէ դուրս թուլութեամբ կը վարուին իրենց որդւոցը փրկութեան նկատմամբ, աչքերնին կը խփեն որպէս զի անոնց անկարգութիւնները չտեսնեն, շատ դիւրութեամբ ներողամիտ կ'ըլլան անոնց չար սովորութեանցը, եւ չեն ուզեր հասկնալ որ մայրերու առաջին եւ զլիաւոր պարտքը՝ իրենց որդւոցը խղճը ուղղելն էր, զանիկայ պաշտպանել եւ անպատճառ փրկելն է:

Բայց սակայն Օգոստինոսին ուսմանցը շարունակութեանը համար հարկաւոր եղած դրամը ժողուած պատրաստ է. Պատրիկոս կ'աշխատի որ ժամ մը առաջ ճամբայ ելլայ. Մոնիզա ընդ հակառակն կը տխրի. մէկ կողմէն կ'ուզէ որ Օգոստինոս ազատի թագաւորայի պարագայից եւ վտանգաւոր կեանքէն, միւս կողմէն զանիկայ առանձին Կարթագինէ խրկելէն կը վախնայ, այնչտի հեռու եւ չափէ դուրս ապականուած քաղաքի մը մէջ. բայց Պատրիկոս կը պահանջէ, պէտք է զիջանել իւր կամայցը առջին. կսկիծներու տակ կը հալի ու կը մաշի, եւ երբեմն ալ ինքզինքը մխիթարելու համար կը մտածէ սր թերեւս զիտութեանց զբաղմունքը կրնայ ամօքել Օգոստինոսին բռնաբարոյ կիրքերը. Ուստի 370 տարւոյն վերջերը զպրոցներու բացուելու ժամանակ, Կարթագինէ կը տանի զանիկայ. Հոս պատմութիւնը կը լռէ, չըսէր թէ ինչ դառն արցունքներ թափած է Մոնիզա. ինչ գորովալից եւ ազդու խրատներով յորդորած է իւր Օգոստինոսը մաքուր կենցաղավարելու եւ հաւատքը անջինջ պահելու համար. ո՞չ որչափ սրտառուչ խորհուրդներ չեն խռոված զինքը այն վայրկեանը որ դաւկէն կը բաժնուի, եւ զինքը առանձին կը թողու այնպիսի դժուար պարագաներու մէջ. բայց այն որ պատմութիւնը կը լռէ, դիւրին է գէթ գուշակելը.

Կարթագինէ Հռովմէական քաղաքականութեան փայլուն ժամանակը նորոգուած ըլլալով, իւր չքեղութեամբ եւ հարբստութեամբը՝ Անտիոքայ եւ Աղեքսանդրիայի նման, Տէրութեան առաջին եւ երեւելի քաղաքներէն մին կը սեպուէր, թէպէտ եւ տարածութեամբը անոնցմէ փոքր՝ սակայն նորաչէն ըլլալով, տեսքը ռամիկ ժողովրդեան շատ հաճելի էր. գեղեցիկ նաւահանգիստը Օգոստոս կայսրը չինել տուած էր. ընչարձակ սա-

լայատալիներ ունէր, երկայն եւ ուղիղ եւ հովասուն պողոտայ-
ներ, միշտ բաղմամարդ եւ աղբիւրներով ոռոգած։ Այն պողո-
տայներէն մին՝ որն որ Սէլէսդ կը կոչուէր, մեհեաններով լի
էր. ուրիշ մը՝ Պանգիէ, մարմարիոններով եւ ոսկեով կը շողայ.
աւելի հեռուն կը տեսնուի պատուական կերպաներու մեծա-
մեծ գործարաններ, ցորենի, պտղոց եւ արջառոց վաճառանոց-
ներ եւ լումափոխներ՝ բոլոր այս երթեւեկութեան աղմուկը քաջ
կը վայլէ վաճառաչա՛հ եւ արուեստասէր քաղաքին, եւ հոն կը
փայլի Կարթագինեցւոց վազեմի ոգին։ Ասոնցմէ ի զատ զիտու-
թիւններն ալ կը մշակուին հոն. հելլենականէն աւելի լատինա-
կան ազդեցութեամբ եւ ճաշակով կրթութիւնը կը տրուի. նոյն
ատենը Կարթագինէ՛ զիտնական դրութեան նկատմամբ կեդրոն
մը կը սեպուէր, աւելի արեւմտեան հակում ունենալով քան
թէ արեւելեան, հռովմէական ազդեցութիւնը կ'ընդունէր, ինչ-
պէս որ Անտիոք կամ մանաւանդ՝ Աղեքսանդրիա՝ հելլենականը։
Անթիւ եւ հռչակաւոր համալսարանք կը ճանչցուէին իրենց
երկայն եւ ճերմակ դրօշակներէն որոնք դռներու վրայ կը
ծածանէին, քերականութեան, ճարտասանութեան եւ փիլիսո-
փայական դասեր կը տրուէին անոնց մէջ, եւ Ափրիկէի գրեթէ
ամէն երիտասարդները հոն ժողուած էին, խեղացի բայց թե-
թեւաբարոյ ուսանողք, լիտի եւ անսանձ, այսօր կը ծափահա-
րէին վարպետին, երկրորդ օրը աղմուկով դպրատուն կուգային
եւ կատղածութեամբ ծաղրելու կը սկսէին զանիկայ, եւ ձեռ-
քերնուն տակ ինկածը ջարդուբուրդ կ'ընէին։ Ամենէն անա-
ռակներն եւ հարուստները՝ այն անառակութեանց պարսղուխ-
ները, Գապալլէ կամ Կապալլէ մականունը պարծենալով կը կրէին։

(Շարունակելի)

ԱՌ ԶԵՌՆ

ԲԱՌԱԳԻՐՔ

ԼԱՏԻՆԵՐԷՆ—ՀԱՅԵՐԷՆ

Ի ՊԷՏԱԳՐԱՐԱՆ

ԱՇԽԱՏԱՍԻՐԵԱՑ

Տ ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ Վ. ՄԻՍԲԵԱՆ

ՈՒՍՈՒՑԻՉ ՀԱՅԵՐԷՆ ԼԵՋՈՒԻ ՅՈՒՐԱՆԵԱՆ ԴՊՐՈՑԻ
ԵՒ Ի ՀՌՈՎԱԾԵԱԿԱՆ ԿԼԵՐԱՆՈՑԻ

Ի ՀՌՈՎԱԾ

Ի ԲԱԶՄԱԼԵԶՈՒՆԱՆ ՏՊԱՐԱՆԻ

Ս. ԺՈՂՈՎՈՑ ՏԱՐԱԾՄԱՆ ՀԱԻԱՏՈՑ

1898 — ՌԵԽՐ

ՊԱՏԿԵՐ տասն է հինգ օրը մի անգամ կը հրատարակուի

Բաժանորդագրութեան տարեկան գինն է
Կ. Պօլտոյ համար 40 դանեկան
Գաւառաց եւ օտար երկիրներու համար
բոլորտարի ծախքն ի միասին հաշուելով 50 « «

Խորաքանջիւր թիւ 2 դահեկան

ՊԱՏԿԵՐԻ խմբագրատունն է ի Բերա , Եւշիլ փողոց
Թիւ 1 , ուր պետք է դիմել բաժանորդագրութեան եւ թերթին
վերաբերեալ այլ ամենայն խնդրոց համար :

RÉDACTION DU BADGUERE

Constantinople, Péra, rue YÉCHIL N ° 1